

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-79>

CONDUCTING INTERNAL INVESTIGATIONS IN AUTHORITIES OF THE STATE PENITENTIARY SERVICE OF UKRAINE

ПРОВЕДЕННЯ СЛУЖБОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДКВС УКРАЇНИ

Bilak N. I.

PhD in Law,

Head of Law Firm "SvitLaw"

Білак Н. І.

кандидат юридичних наук,

керівник АО «Світло»

Службові розслідування є важливим інструментом забезпечення законності та дисципліни в системі органів Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України), що дозволяють виявляти та усувати порушення, запобігати їх повторенню, а також підвищувати ефективність роботи персоналу. Актуальність дослідження теми проведення службових розслідувань в системі органів ДКВС України полягає у: необхідності забезпечення законності та дисципліни, що повинно слугувати основою ефективної роботи будь-якого державного органу, в тому числі ДКВС України; запобігання корупції та іншим правопорушенням з боку персоналу ДКВС України; захисті прав та законних інтересів громадян; підвищенні ефективності роботи персоналу, адже службові розслідування дозволяють виявляти недоліки в роботі персоналу та вживати заходів для їх усунення.

Державну кримінально-виконавчу службу України в розумінні Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» можна охарактеризувати через наступні детермінанти: а) функціональне призначення: здійснює правозастосовні та правоохоронні функції, покладенні на неї відповідно до закону; б) структурне наповнення: складається з центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, його територіальних органів управління, кримінально-виконавчої інспекції, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, воєнізованих формувань, навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, підприємств установ виконання покарань, інших підприємств, установ і організацій, створених для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України [1].

Загалом слід відмітити, що Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» розкриває значення «ДКВС» як окремої спеціалізованої служби, по аналогії як це відбувається у таких відомствах як НАБУ, БЕБ, ДБР. Однак із зміною підпорядкування ДКВС України фактично склалась ситуація за якої спеціалізований закон залишався незмінним, а «підтягнутим» до нової форми підпорядкування, а тому в ньому більшість норм залишились в першочерговій редакції та не зовсім відповідають стану, який є де факто.

Також доцільно відзначити, що в підзаконних нормативно-правових актах використовують терміни «система кримінальної юстиції», «органи і установи ДКВС». Загалом використання терміну «органи і установи ДКВС» в нормативних актах вважаємо не зовсім доцільним в подальшому, що обґрунтовується додатково використання в терміні аббревіатури назви відомства – «Державна кримінально-виконавча служба» (скорочено ДКВС), яке уже припинило діяльність. При зміні назв відомства, органи і установи в означеній сфері мають змінювати свою назву, як і в законодавство повинні впроваджуватись відповідні зміни. Також, слід звернути увагу, що окрім органів і установ, до категорії «органи і установи ДКВС» входять суб'єкти, які за організаційно-паровою формою є ізоляторами, формуваннями, підприємствами установ, табори, закладами освіти, тощо.

З огляду на що, наразі пропонується уніфікувати використання терміну «органи і установи ДКВС» в актах законодавства, які є чинними закріпивши визначення наступного змісту: «органи і установи ДКВС – це органи та установи, які створені для забезпечення виконання завдань ДКВС. До органів і установ ДКВС відносяться: органи виконання покарань (центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації; територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації; уповноважені органи з питань пробації), установи виконання покарань, слідчі ізолятори, територіальні (міжрегіональні) воєнізовані формування, підприємства установ виконання покарань, табори для тримання військовополонених, заклади освіти, інші підприємства, установи і організації, створені для забезпечення виконання завдань ДКВС».

Порядок проведення службових розслідувань врегульовано Наказом Мініюсту від 12.03.2015 року № 356/5 «Про затвердження Порядку проведення службових розслідувань у Державній кримінально-

виконавчій службі України» [2]. Проблематика проведення службових розслідувань в системі органів ДКВС України пов'язана з низкою питань, серед яких: недосконалість законодавства; відсутність чіткої субординації у повноваженнях міжрегіональних управлінь щодо проведення службових розслідувань та притягнення до відповідальності по відношенню до керівників підпорядкованих установ та слідчих ізоляторів; недостатня кваліфікація персоналу, що призводить до неякісного проведення розслідувань та прийняття необґрунтованих рішень. Окремим проблемним питанням залишається неоднозначність структури ДКВС України, в тому числі статусу Департаменту ДКВС України, який часто ініціює проведення службових розслідувань. Так, в окремих підзаконних-нормативно правових актах, Департамент ДКВС України визначається як окремий структурний суб'єкт. Наприклад, згідно Порядку носіння і зберігання зброї та спеціальних засобів індивідуального захисту особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби, вказано, що «департамент» – це Департамент з питань виконання кримінальних покарань – міжрегіональний територіальний орган Мін'юсту з питань виконання кримінальних покарань, а «міжрегіональне управління» – це міжрегіональне управління з питань виконання кримінальних покарань Мін'юсту [3]. Натомість в Положенні про організацію службової підготовки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, термін «міжрегіональні територіальні органи» розглядається як Департамент з питань виконання кримінальних покарань, міжрегіональні управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції, а правова категорія «органи і установи ДКВС» передбачає включення таких складових як установи виконання покарань, слідчі ізолятори, територіальні (міжрегіональні) воєнізовані формування, підприємства установ виконання покарань, табори для тримання військовополонених, заклади освіти, інші підприємства, установи і організації, створені для забезпечення виконання завдань ДКВС [4]. Тобто в даному випадку Департамент ДКВС України знову ж таки вказано окремо від міжрегіональних управлінь з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції. З огляду на що існує потреба у приведенні понятійно-категоріального апарату у підзаконних-нормативно правових актах та загалом у законах та чіткості визначення статусу цього органу.

Щодо права на призначення службових розслідувань, то воно з однієї сторони є важливим інструментом контролю за діяльністю

персоналу пенітенціарної системи, а з іншої – дозволяє виявляти та усувати порушення, а також забезпечувати дотримання дисципліни. В сукупності це право є проявом відносин влади-підпорядкування, оскільки проявляється у можливості контролювати діяльність підлеглих. Втім слід вказати на наявність проблематики, яка проявляється у відсутності компетенції у керівництва міжрегіональних управлінь призначати службові розслідування у підпорядкованих установах виконання покарань та слідчих ізоляторах. Міжрегіональні управління наділені тільки компетенцією на ініціювання перед Мінюстом на проведення службових розслідувань відносно керівників підпорядкованих установах виконання покарань та слідчих ізоляторах або загалом (по факту виявлених порушень) на проведення службових розслідувань, які призначаються керівниками цих установ та слідчих ізоляторів. Така ситуація призводить до відсутності у міжрегіональних управлінь спроможності на оперативний та швидкий контроль і реагування на факти порушень і притягнення до відповідальності керівників підпорядкованих установ виконання покарань та слідчих ізоляторах, знижує їх авторитет та владу. З огляду на що, вбачається за необхідне внесення змін до Наказу Мінюсту від 12.03.2015 року № 356/5 «Про затвердження Порядку проведення службових розслідувань у Державній кримінально-виконавчій службі України» [2], надавши відповідні повноваження міжрегіональним управлінням щодо ініціювання проведення службових розслідувань відносно керівників установ виконання покарань та слідчих ізоляторів.

Висновки. Проведення службових розслідувань є важливим інструментом забезпечення законності та дисципліни в системі органів ДКВС України. Однак, існує ряд проблем, які ускладнюють проведення якісних розслідувань. Для покращення проведення службових розслідувань в системі органів ДКВС України необхідно: підвищити кваліфікацію персоналу, який проводить службові розслідування; покращити матеріально-технічне забезпечення; запобігти впливу корупційних факторів, забезпечивши прозорість та об'єктивність проведення розслідувань; розробити єдину методику проведення службових розслідувань, що слугуватиме уніфікації підходу до проведення розслідувань в різних органах ДКВС; внести зміни до законодавства.

Література:

1. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 р. № 2713. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>
2. Про затвердження Порядку проведення службових розслідувань у Державній кримінально-виконавчій службі України Наказ Мініюсту від 12.03.2015 року № 356/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-15#Text>
3. Про затвердження Порядку носіння і зберігання зброї та спеціальних засобів індивідуального захисту особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2023 р. № 406. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/406-2023-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України: Наказ Мініюсту від 17.03.2023 р. № 1000/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0466-23#Text>